

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Juntti, Eira

Title: Jokinen : sotakirjallisuus maskuliinisuuden areenana

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Juntti & Valtiotieteellinen yhdistys, 2019.

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Juntti, E. (2019, 19.6.2019). Jokinen : sotakirjallisuus maskuliinisuuden areenana. Poliitikasta. <https://politiikasta.fi/jokinen-sotakirjallisuus-maskuliinisuuden-areenana/>

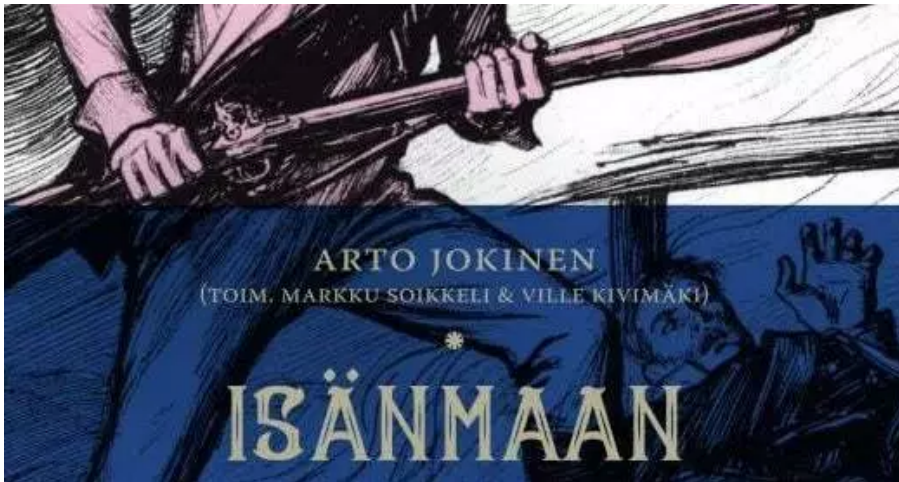
Mikä? Arkisto Juttusarjat Videot Tapahtumat Podcastit Toimitus

Kirjoittajat Poliitiikasta kouluissa [+ Suomi](#)

JOKINEN: SOTAKIRJALLISUUS MASKULIINISUUDEN AREENANA

19.6.2019

📅 19.6.2019 👤 POLIITIKASTA 📌 ARTIKKELIT, EIRA JUNTTI 💬 0

Kuva: Vastapaino

Lukuaika: 4 min.

Arvio: Arto Jokinen: *Isänmaan miehet – Maskuliinisuus, kansakunta ja väkivalta suomalaisessa sotakirjallisuudessa*. Toim. Markku Soikkeli ja Ville Kivimäki. Vastapaino, 2019.

Suomalaisille sotakirjallisuus on ollut merkittävä areena, jossa maskuliinisuuden ideaalia on esitelty ja pidetty elossa.

Arto Jokisen (1964–2016) postuumisti julkaistu **teos** maskuliinisuudesta ja väkivallasta, josta oli tarkoitus tulla hänen väitöskirjansa, on tervetullut lisää kirjallisuuteen suomalaisesta maskuliinisuudesta.

Teoksen ovat Jokisen käsikirjoitusten pohjalta toimittaneet kaksi hänen läheistä kollegaansa, kirjallisuuden tutkija **Markku Soikkeli** ja historioitsija **Ville Kivimäki**. Molemmat tuntevat maskuliinisuuden tutkimuksen hyvin myös oman työnsä kautta.

Jokisen tutkimuksen kohteena olevaa suomalaista sotakirjallisuutta on aiemmin tutkittu lähinnä kirjallisuudentutkimuksen näkökulmasta. Jokinen oli yhteiskuntatieteilijä, ja hänen näkökulmansa on hieman erilainen.

Suomalainen sotakirjallisuus

Eira Juntti

Ph.D. Eira Juntti on väitellyt tohtoriksi Binghamton Universityn (SUNY) sosiologian laitokselta. Viime vuosina hän on toiminut tuntiopettajana Jyväskylän yliopiston sukupuolentutkimuksen oppiaineessa.

Selaa arkistoa

Arviot
demokratia
Euroopan unioni
Venäjä
populismi
Suomi
Retoriikka
Turvallisuuspolitiikka
Tutkimus
Yhdysvallat
Yliopisto
Maahanmuutto
Media
Tasa-arvo
Terrorismi
Eurooppa
ilmastonmuutos
Vaalianalyysit
Ranska
Ukrainan kriisi

Uusimmat podcastit

"Kansalaisaloite poliittisen osallistu..."

RIINA LUMME & MAIJA SETÄLÄ

1. "Kansalaisaloite poliittisen osalli... 34:43
2. "Suomalainen GCM-keskustelu: Esi... 13:36
3. "Maakuntauudistus ja vahvan valt... 10:14
4. "Naispopulistien politiikkaa – 6.9.2... 9:14
5. "Demokratian hauras sydän – 1.9... 13:31

Erityisen ilahduttavaa teoksessa on, että se kattaa pitkän ajanjakson 1800-luvun puolivälistä **Johan Ludvig Runebergin** *Vänrikki Stoolin tarinoista* aina 2000-luvun puolella ilmestyneisiin toista maailmansotaa kuvaaviin kirjoihin.

Kaikki julkaistut podcastimme löytyvät [omalta sivultaan](#).

Uusimmasta kirjallisuudesta mainitaan kuitenkin vain muutama teos, ja painopiste on *Vänrikki Stoolin tarinoissa*, sisällissotaan liittyvissä kuvauksissa ja toista maailmansotaa käsittelevässä kirjallisuudessa. Määrällisesti eniten kirjallisuutta on ilmestynyt toisesta maailmansodasta, erityisesti jatkosodasta.

Jokinen tarkastelee sotakirjallisuutta yhteiskuntatieteen ja kulttuuritutkimuksen näkökulmasta.

Yksi Jokisen työn ansioista onkin mielestäni se, että hän on käynyt läpi suurin piirtein kaiken toisesta maailmansodasta Suomessa julkaistun fiktiivisen materiaalin sekä lisäksi paljon omaelämäkertoja ja muuta toiseen maailmansotaan liittyvää kirjallisuutta.

Kirjallisuudentutkimus analysoi sotakirjallisuutta genrenä pohtien esimerkiksi, mitä tyyliä siinä on käytetty tai miten suomalainen sotakirjallisuus eroaa muiden maiden sotakirjallisuudesta. Jokinen tuo esille myös tätä kirjallisuudentutkimuksen näkökulmaa tukeutuen erityisesti **Juhani Niemen** (esimerkiksi *Kullervosta rauhan erakkoon. Sota ja rauha suomalaisessa kirjallisuudessa kansanrunoudesta realismiin sukupolven* ja *Viime sotien kirjat*) ja **Jyrki Nummen** (esimerkiksi *Jalon kansan parhaat voimat. Kansalliset kuvat ja Väinö Linnan romaanit Tuntematon sotilas ja Täällä Pohjantähden alla*) tutkimuksiin. Tämä näkökulma on kuitenkin jo entuudestaan hyvin tunnettu.

Jokinen tarkasteleekin sotakirjallisuutta yhteiskuntatieteen ja kulttuuritutkimuksen näkökulmasta. Tutkimuskohteeksi on valikoitunut sotakirjallisuus, koska se on ollut yksi merkittävä paikka, missä suomalaisen maskuliinisuuden diskurssit ovat olleet läsnä ja mistä lukeva yleisö on voinut niitä ammentaa.

Hän on kiinnostunut siitä, mitä sotakirjallisuuden rakentama diskurssi suomalaisesta maskuliinisuudesta merkitsee laajemmalle yleisölle, miten yleisö on ottanut sen käyttöönsä ja uusintanut sitä vuosikymmenten kuluessa.

Toisin sanoen Jokinen kysyy, mikä merkitys sotakirjallisuuden rakentamilla maskuliinisuuden ideaaleilla on ajassa eläville ihmisille, mitä he ovat kirjallisuudesta ammentaneet ja miten sitä työstäneet sekä miten kirjallisuus on pitänyt elossa tiettyjä maskuliinisuuden ideaaleja esittelemällä ne aina uudelle sukupolvelle.

Väkivallan luonnollistaminen

Sotatarinoiden filmatisointien myötä nämä samat diskurssit ovat siirtyneet myös vielä laajemman yleisön tietoisuuteen ja niistä on tullut osa suomalaista kulttuuria. Suomessa olemme niin tottuneita ajatukseen sodasta itsenäisyytemme hintana, että toisen maailmansodan palauttaminen mieliin aina itsenäisyyspäivänä *Tuntematonta sotilasta* katselemalla ei erityisesti hätkäytä.

Mutta jos sotakirjallisuus nähdäänkin osana niin sanottua väkivallan kulttuuria, kuten Jokinen tekee, se saa meidät ehkä miettimään asiaa uudelleen. Jokinen painottaa, että väkivallan kulttuurin

”näkyvin ja tunnetuin osa eivät suinkaan ole väkivaltaiset teot vaan väkivaltaa kuvaavat kulttuurituotteet, kuten sotakirjallisuus.... Väkivallan

representaatiot tekevät väkivallasta osan ihmisten arkipäivää sekä sen kuvastoa ja tekstejä.... Representaatiot vaikuttavat ihmisten asenteisiin, uskomuksiin ja käsityksiin esimerkiksi siitä, mikä on väkivaltaa ja kenellä on oikeus tai jopa velvollisuus toimia väkivaltaisesti ja missä tilanteessa”.

Kirjan ehkä tärkein sanoma maskuliinisuuden tutkimuksen kannalta on sen korostaminen, miten näkemys väkivallasta osana maskuliinisuutta luonnollistuu – eli siitä tulee itsestään selvää ja hyväksyttyä –, kun kulttuurissa eläviä representaatioita maskuliinisuudesta ja väkivallasta toistetaan tarpeeksi usein. ”Lopulta toisto luo vaikutelman, että väkivaltaisuus kuuluu jo sellaisenaan miehen biologiseen perimään”.

Näkemys väkivallasta osana maskuliinisuutta luonnollistuu, kun kulttuurissa eläviä representaatioita maskuliinisuudesta ja väkivallasta toistetaan tarpeeksi usein.

Suomessa, ja ehkä myös muissa maissa, joissa on vain miehiä koskeva pakollinen asevelvollisuus, maskuliinisuus ja väkivaltaisuus saavat myös kansallisen ulottuvuuden. Jokisen mukaan

”koska velvoite on sukupuolistunut, siitä on tullut osa suomalaisten miesten tapaa olla miehiä. Se on osa suomalaista maskuliinisuutta ja miessubjektia. Tähän projektiin osallistuu myös osaltaan sotakirjallisuus, joka ylläpitää kyseistä ideologista konstruktia”.

Siksipä se, että Suomessa jokin versio **Väinö Linnan** *Tuntemattoman sotilaan* filmatisoinneista esitetään aina itsenäisyyspäivänä, ei ole merkityksetön perinne. Se on osa mekanismia, joka luonnollistaa liiton maskuliinisuuden, väkivallan ja suomalaisuuden välillä.

Suomalainen sotilas

Aivan kuten jo antiikin Kreikan sankaritaruissa, myös suomalaisessa sotakirjallisuudessa ”ideaalimaskuliinisuus on yhtä soturiin liitettävien attribuuttien kanssa”. Vaikka yhtäältä suomalaisesta sotakirjallisuudesta löytyy eri variaatioita sankareista, niin toisaalta suomalaisen sotilaan, suomalaisen sankarin, kuva on säilynyt aika samanlaisena *Vänrikki Stoolin tarinoista* lähtien.

Jokisen mukaan: ”Runebergiläiseen myyttiin olennaisesti kuuluu ajatus, että jokainen sukupolvi osoittaa kuntoisuutensa ja oikeutensa isänmaahan taistelun avulla”.

Suomalainen soturi on vaatimaton ja käytännöllinen, ei mikään seikkailija, joka tavoittelee omaa kunniaa ja sotasaaalista. Hän taistelee velvollisuudesta maataan kohtaan. Tämä on myös se versio suomalaisesta sotilaasta, joka korostuu *Tuntemattomassa sotilaassa*, vaikka samoja piirteitä esiintyi jo Runebergin kuvauksissa suomalaisista rivisotilaista. Linna rakensi tälle, niin kuin hänen esikuvaansa seuraten monet muutkin sotakirjojen kirjoittajat ovat rakentaneet.

Vaikka punaiset ja valkoiset näkivät sodan rintamalinjat eri lailla, olivat heidän sankarikuvansa kuitenkin lähellä toisiaan.

Itselleni ehkä mielenkiintoisin osuus Jokisen kirjasta on sisällissodan kirjallisuudesta kertova luku. Sisällissota on Suomen historiassa episodi, joka tuntuisi tarjoavan mahdollisuuden erilaisten sankarikuvien rakentamiseen. Yllättävää ei ole, että voittajat ja voitettut kuvasivat sotaa eri näkökulmista.

Jokisen mukaan muodostui ”kaksi eri sodankuvauksen perinnettä, kaksi eri tapaa merkityksellistää mennyttä”.

Valkoisten puolella luotiin niin sanottu vapaussoturimytti, joka ammensi runebergiläisestä traditiosta:

”Sodan voittaneet valkoiset kansalaissoturit edustivat suomalaista maskuliinisuutta. He olivat elämäntapasotureita, jotka omaksuivat taistelutaidot suomalaisessa talonpoikaisessa elämäntavassa läheisessä suhteessa luontoon”.

Vaikka punaiset ja valkoiset näkivät sodan rintamalinjat eri lailla, olivat heidän sankarikuvansa kuitenkin lähellä toisiaan:

”Punaisten luokkasotakirjallisuus palvoo samalla tavoin miessankaria, joka yksilöllisyytensä tai yksilölliset velvollisuutensa sivuuttaen asettuu itseään suuremman ihanteen palvelukseen ja osoittaa sille rakkautensa kuolemalla sen puolesta. Kun valkoisilla itseä suurempi idea on isänmaa ja kansakunta, punaisilla se on aate ja työväenluokka”.

Molemmat puolet siis rakentavat sankarikuvaa, joka oli tuttu jo edellisen vuosisadan kirjallisuudesta, sekä Runebergin että **Zachris Topeliuksen** tuotannosta, ja jonka fennomaanit olivat omineet.

Loppujen lopuksi kuvaukset sisällissodan sankareista sovitettiin mahtumaan runebergiläis-topeliaaniseen traditioon. Kuva suomalaisesta sotilaasta vaatimattomana, perheensä ja maansa eteen työtä tekevänä miehenä säilyi samana sodan kummankin osapuolen tuottamassa kirjallisuudessa.

Kollegojen kunnianosoitus Jokisen työlle

Kirjan toimittajat ovat tietoisesti lähteneet tekemään teoksesta tietokirjaa ja jättäneet pois väitöskirjaan tarkoitetun teoreettisen johdannon. Koska Jokinen oli jo aiemmin julkaissut aiheesta runsaasti teoreettisia kirjoituksia, johdannon poisjättäminen on puolustettavissa.

Lukijan näkökulmasta tämä on myös hyvä ratkaisu, sillä teoreettiset johdannot ovat usein hidaslukuisia ja kiinnostavat lähinnä vain akateemista yleisöä. Nyt lukija pääsee itse sotakirjallisuutta käsittelevien lukujen pariin vain lyhyen johdannon jälkeen.

Toimitustyön jäljet eivät myöskään näy teoksessa häiritsevästi, vaan päinvastoin kirjan teksti tuntuu varsin sujuvalta. Luultavasti lopputuloksen kannalta on vain hyvä, että sitä on ollut toimittamassa kaksi ylimääräistä silmäparia.

Joitain toistoja teokseen on kuitenkin vielä jäänyt. Lisäksi varsin yksityiskohtaisten lukujen jälkeen kirjan lyhyt loppuluku tuntuu hieman töksähtävältä, mutta toisaalta se toimii hyvänä yhteenvetona kiireiselle lukijalle.

Nyky muodossaan kirja palvelee niin akateemista kuin suurempaa tietokirjallisuutta lukevaa yleisöä. Kaiken kaikkiaan kirjan aineisto on niin runsasta, että useammankin lukukerran jälkeen siitä löytyy aina jotain uutta.

Ph.D. Eira Juntti on väitellyt tohtoriksi Binghamton Universityn (SUNY) sosiologian laitokselta. Viime vuosina hän on toiminut tuntiopettajana Jyväskylän yliopiston sukupuolentutkimuksen oppiaineessa.

Jaa tämä:

Lue myös nämä:

Arter: Retrospektiivi Suomen politiikasta

28.2.2019

Maahanmuuttovastainen ja äärioikeistolainen liikehdintä nyky-Suomessa

25.10.2018

Suoranta: C. Wright Mills – radikaali-intellektuellin muotokuva

31.1.2019

ARVIOT, KIRJALLISUUS, MASKULIINISUUS, SOTA, SUKUPUOLI, VÄKIVALTA

Jätä kommentti

Sähköpostiosoitettasi ei julkaista.

Kommentti

Nimi *

Sähköposti *

Verkkosivu

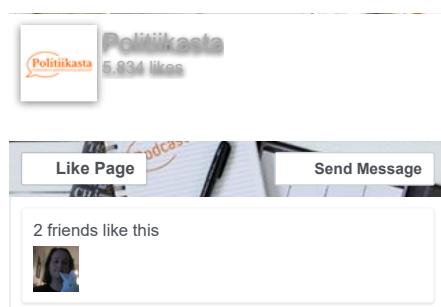
Tallenna nimeni, sähköpostiosoitteeni ja verkkosivusto tällä selaimella.

Lähetä kommentti

Ilmoita sähköpostilla tulevista kommentteista.

Ilmoita sähköpostilla uusista postauksista.

Seuraa meitä Facebookissa

Seuraa meitä Twitterissä

Meistä

[Etusivu](#)
[Mikä?](#)
[Arkisto](#)
[Videot](#)
[Tapahtumat](#)
[Podcastit](#)
[Toimitus](#)
[Kirjoittajat](#)
[Poliitikasta kouluissa](#)
[Terms & Privacy Policy](#)

Seuraa meitä

Twiitit käyttäjältä @Poliitikasta_fi

Poliitikasta

@Poliitikasta_fi

Arto Jokisen postuumisti julkaistu Isänmaan miehet (@OVastapaino) tarkastelee laajasti suomalaista sotakirjallisuutta yhteiskuntatieteilijän näkökulmasta. politiikasta.fi/jokinen-sotaki...

Jokinen: Sotakirjallisuus ma...

Suomalaisille sotakirjallisuus o...

politiikasta.fi

20 h

Poliitikasta uudelleentwiittasi

Jari Luotimäki

Upota

Näytä Twitterissä

@ Poliitikasta.fi ISSN 2323-7090